

Asia: VN/26120/2023-OM-100

## **Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **1. Kommentit lakiehdotuksista:**

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain muuttamisesta. Väylävirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Väylävirasto ei kannata hallinnollisten seuraamusmaksujen käyttöönottoa viranomaisille ja julkishallinnon elimille tietosuojalainsäädännön rikkomisesta.

Vaikka ehdotetussa mallissa yritetään vähentää vaikutuksia lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen, ei se siihen kuitenkaan täysin pysty. Viranomainen ei hae toiminnastaan taloudellista voittoa vaan toteuttaa lakisääteisiä tehtäviään annetun budjetin rajoissa. Ehdotuksen mukaan yleensä hallinnollinen seuraamusmaksu maksettaisiin toimintamenoista. Kyseiset toimintamenot koostuvat valtion viranomaisella esimerkiksi palkoista, tilavuokrista, ICT-kuluista, Palkeiden talous- ja henkilöstöpalveluiden ostoista, työterveyspalveluista, koulutuskuluista, matkakuluista ja jäsenmaksuista. Tällä hetkellä hallituksen tuottavuusohjelma on jo vähentänyt valtiolla viranomaisten budjetoituja toimintamenoja ja vähennykset jatkuvat vielä kasvavasti tulevana vuosina. Tämä on aiheuttanut viranomaisilla muun muassa henkilöstön vähennyksiä, koulutukseen käytettävien rahojen vähentämistä, ICT-kulujen vähentämistä ja matkakulujen vähentämistä. Mahdollisen seuraamusmaksun antaminen viranomaiselle ei parantaisi tilannetta lakisääteisten tehtävien toteuttamisen eikä tietosuojan parantamisen osalta. Väylävirasto on merkittävä tilaajavirasto. Realisoituessaan vähennykset toimintamenoihin lisäävät väistämättä riskiä sille, että tilaajana emme pysty toteuttamaan tilaajalle kuuluvia tehtäviä, kuten esimerkiksi palveluntuottajien asianmukaista valvontaa.

Lähtökohtaisesti viranomaisen vastuulla on jo perustuslain perusteella noudattaa tarkoin lakia. Vaikka se ei tarkoita sitä, että viranomaisten toimintaa ei joskus olisi tarpeen korjata, tietosuojavelvoitteiden noudattamiseen viranomaisten toiminnassa valvontaviranomainen voi jo tehokkaasti vaikuttaa sekä edistämällä rekisterinpitäjien tietämystä niille kuuluvista velvollisuuksista että 58 artiklan mukaisilla tutkintavaltuuksilla ja muilla korjaavilla toimivaltuuksilla kuin hallinnollisella seuraamusmaksulla.

Jos hallinnollinen seuraamusmaksu päädytään ulottamaan viranomaisiin ja julkishallinnon elimille, enimmäismäärien tulisi olla tarpeeksi alhaisia.

On hyvä, että esityksen mukaan hallinnollinen seuraamusmaksu ei kuitenkaan koskisi julkisten viranomaisten asiakirjojen antamista.

Ehdotettu tietosuojalain 24 a §:n 3 momentti ei ole tarpeeksi selkeä, vaikka siinä on yritetty huomioida viranomaisten ja julkishallinnon elinten erilaisuuksia: ”Seuraamustason määrittämisessä on huomioitava viranomaisen tai julkishallinnon elimen koko ja taloudellinen asema.” Se ei suoraan kerro, miten koko ja taloudellinen asema määritellään eikä millä tavalla ja mihin suuntaan ja missä suhteessa toisiinsa ne vaikuttavat huomioinnissa, vaikka jotain oletuksia voi tehdä ja perusteluista selviää hieman enemmän.

Perustelutkin jättävät kysymyksiä asian osalta. ”Koko” ja taloudellinen asema” -määritelmät tulisi avata selkeämmin. Koon määritelmän osalta voisi tarkentaa sen, että kyse on toimintamenojen vuosittaisesta budjetista (eikä siis muiden määrärahojen koosta). Hallituksen esityksestä ei selviä, missä suhteessa koossa painotetaan vuosittaista budjettia ja missä suhteessa henkilöstön määrää. Näissä on suuria vaihtelevuuksia viranomaisten välillä. ”Taloudellinen asema” tulisi selkeämmin määritellä, vaikka siihen on useampia viittauksia. Onko ”taloudellinen asema” tekijä, joka voi vain pienentää hallinnollista seuraamusmaksua?

## **2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:**

Ehdotetuilla seuraamusmaksuilla olisi merkittävä vaikutus Väyläviraston lakisääteisten tehtävien hoitamiseen, jos seuraamusmaksu määrättäisiin täysimääräisenä. Kuten arviomuiistiossakin todettu, Väyläviraston toimintamenoista yli 70% koostuu henkilöstökustannuksista, joten seuraamusmaksuilla olisi suora vaikutus viraston tehtävien hoitamiseen. Määrärahat mitoitetaan tyypillisesti viranomaisten tiedossa olevien tosiasiallisten menojen ja arvioitujen käyttötarpeiden mukaisesti. Siten lainmuutosten myötä mahdollisilla yksittäisillä seuraamusmaksuilla olisi vaikutuksia määrärahan tai muun rahoituksen käyttöön. Mahdollisen seuraamusmaksun kattamiseen jouduttaisiin todennäköisesti hakemaan lisämäärärahaa. Ilman lisämäärärahaa seuraamusmaksu saattaa johtaa siihen, että seuraamusmaksun vuoksi tietoturvaa parantaviin taikka rikkomusta korjaaviin toimenpiteisiin on osoitettavissa entistäkin vähemmän rahoitusta.

Seuraamusmaksu maksettaisiin olemassa olevista toimintamenoista, tarvittaessa määrärahojen uudelleen kohdentamisen turvin. Kuten esityksessäkin on todettu, toimintamenoja suunniteltaessa ei lähtökohtaisesti varauduta maksamaan hallinnollisia seuraamusmaksuja. Väylävirasto pitää tärkeänä, että esityksessäkin mainitusti lainsäädännössä tulisi riittävällä tavalla huomioida, että seuraamusmaksuja määrätessä tulee huomioida niiden mahdolliset vaikutukset viraston kykyyn suoriutua lakisääteisistä tehtävistään.

Seuraamusmaksujen käyttöön otolla voi vaikuttaa tietosuojatyön resurssintarpeita kasvattavasti, joka tuottavuusohjelman toteuttamisen kannalta ajoittuu haastavaan ajankohtaan. Sääntelyssä tulisi huomioida hallinnollisen taakan resurssivaikutukset suhteessa tuottavuusohjelmaan.

**2.2 Tunnistatkeko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?**

-

**2.3 Tunnistatkeko oman budjettinne, määrärahojenne tai muun rahoituksenne käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrättävään seuraamusmaksuun?**

Väylävirasto on merkittävä tilaajaorganisaatio, jonka rahoitus on tiukasti säädeltyä ja kohdennettua tilaajatoimintaan. Seuraamusmaksujen maksaminen toimintamenoista voi vaikuttaa kykyyn hoitaa tilaajaorganisaation tehtävät tai muutoin henkilöstöresursseihin. On tärkeää, että maksujen määräämisessä huomioidaan vaikutukset lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen.

**2.4 Täydennysehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:**

-

**2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:**

Väylävirasto pitää hallituksen esityksen kappaleessa 4.2.7 esitettyjä arvioita viranomaisiin kohdistettavan hallinnollisen seuraamusmaksun vaikutusten epävarmuudesta oikeina. Sellaisessa tapauksessa, jossa tietosuojavaltuutettu määräisi viranomaisista korjaamaan toimintaansa ja mahdollisesti keskeyttämään käsittelyn, voisi lisäksi määrättävä seuraamusmaksu oleellisesti hankaloittaa esimerkiksi tietojärjestelmien ja toimintaprosessien saattamista tietosuojalainsäädännön mukaiseksi.

**3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:**

-

Väylävirasto

Saarijärvi Jaana  
Väylävirasto